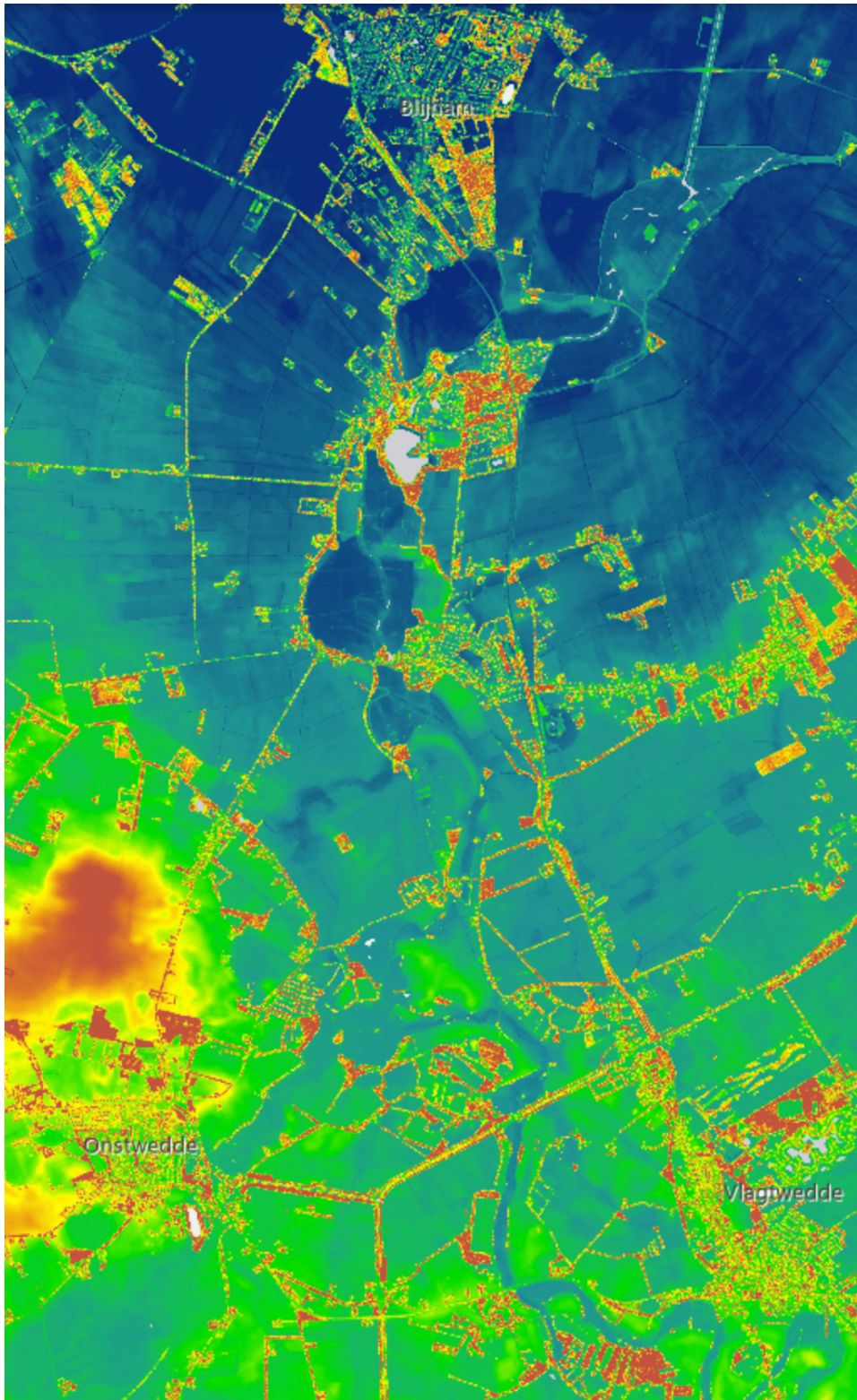

Infobestand 4e etappe Camino Westerwolde Blijham-Smeerling.

Hoogtekaart van de etappe.

Blauw is laag

Rood is hoog.

Blijham.

Blijham was aanvankelijk sterk agrarisch, maar heeft zich in de laatste decennia van de twintigste eeuw ontwikkeld als forenzenplaats, met name voor het dichtbijgelegen Winschoten. In het landschap vormt Blijham de grens van het kleinschalige Westerwolde, met kronkelende riviertjes en kleine bosrijke plekken enerzijds en het grootschalige agrarische landschap van het verdronken Reiderland en Oldambt. Blijham is gelegen op een oude hoefijzervormige zandrug die vanaf dit dorp via Wedde en Vriescheloo naar Bellingwolde loopt. Blijham was oorspronkelijk een veenontginningsdorp. Het is vermoedelijk ontstaan als een dochternederzetting van Ulsda, gelegen tussen de Pekel A en de Westerwoldse Aa, die aanvankelijk verder westelijk stroomde. Cornelis Pijnacker tekende hier nog in 1636 op zijn kaart de loop van De Oude Recker Aa. De landerijen langs de Pekel A hoorden eerst bij Winschoten. Blijham vormde samen met Bellingwolde de zuidelijke rand van het Reiderland en werd na inbraak van de Dollard bij Westerwolde gevoegd. Kerkelijk viel het onder het bisdom Osnabrück. De oorspronkelijke naam van het dorp is niet bekend, mogelijk viel het dorpsgebied eerst onder Winschoten. De dorpskern op de veenrand bij de Molenhorn heette in de achttiende eeuw Winsel. Deze naam is mogelijk (net als Winschoten) afgeleid van de Germaanse stam *winithi-, hetgeen wei- of hooiland betekent, hier met de uitgang -ele die wijst op een waterloop.

De naam Blyham komt pas voor het eerst in 1482 voor, als Hayo Addinga een verdrag sluit met de stad Groningen waarin de toekomst van Bellingwolde en Blijham ter sprake komt. In 1498 wordt het dorp Bleichamme genoemd. Het woord blij verwijst naar 'slijk, modder'; de uitgang -ham betekent 'hoek, landtong, afgebakend stuk weiland' en werd vooral gebruikt voor laag liggende kleistreken.

Het dorp is vanwege de inbraken van de Dollard meermalen naar hogere gronden verschoven, waarbij men de kerk en de huizen verplaatste naar de rand van het hoogveen. Volgens een overlevering uit de zestiende eeuw was in 1418 voor het eerst de getijdenwerking tussen Winschoten en Blijham merkbaar. Met name het kruisherenklooster van Ter Apel wist hier in de zestiende eeuw veel gronden te verwerven. De lage gebieden langs de Westerwoldse Aa (en mogelijk ook langs de Pekel A) werden in 1470 in den Vorwolt genoemd. Buiten het dorp lag verder de wierde De Heemen, Pielzheem of Pijls heerd, met vier boerderijen die toebehoorden aan de kerk van Winschoten. Net als Winschoten behoorden ze wellicht eerder aan de Abdij van Corvey. Gezien de naam (Oudfries pisel is 'kamer') was dit wellicht de locatie van een middeleeuws steenhuis en mogelijk zelfs een van de plekken van waaruit de ontginning begonnen is. Het landregister van 1636 vermeldt tevens een Steenhuis Camp in het Westeind. Langs de Westerwoldse Aa bevonden zich ten slotte meerdere zandopduikingen met bewoning of akkerland, die als garst werden aangeduid.

Volgens de Prophecy van Jarfke uit 1597 was de zee tussen Winschoten en Blijham aanvankelijk 'soo diep datter Hulcken en Carvelen in varen konnen'. Toen Jarfke voorspelde dat hier hooioppers zouden staan, terwijl de maaiers op de grond zouden liggen om uit te rusten, wilde niemand hem geloven. Ook voorspelde hij dat de zeven zijlen die hier rond de Dollard lagen, overbodig zouden worden. Later merkte men dat Jarfke gelijk had gehad.

Blijham was een welvarend dorp dat in 1567/68 49 huizen telde. Drie grote bedijkingen in de zestiende eeuw (Binnenlanden rond 1525, Tusschendijken in 1544 en Nijland in 1562) zorgden dat het verloren land snel werd terug gewonnen. De Uiterdijken werden in 1657 definitief bedijkt. De meeste boerderijen verhuisden na de zestiende eeuw weer terug in de richting van de polders. Het dorp bestond aanvankelijk uit twee kernen met verschillend karakter. De noordelijke kern Kerkhorn, gelegen aan de weg naar Bellingwolde, bestaat uit grootschalige classicistische en Oldambtster boerderijen. De andere kern, Molenhorn genaamd en gelegen vlak bij Wedderveer, bestond uit kleinschaliger bebouwing. Na de Tweede Wereldoorlog werd de ruimte tussen beide kernen geleidelijk aan bebouwd.

Lutjeloo.

Lutjeloo ("klein bos"), vroeger ook Lutkeloe genoemd, is een gehucht even ten zuidoosten van Blijham.

Lutjeloo is een oud esgehucht; Lutke Loe wordt al in 1515 vermeld. Hoewel het gehucht dicht bij Blijham ligt, viel het vroeger kerkelijk onder Vriescheloo. Ten zuiden en westen liggen de Lutjeloosche Meeden. Vroeger lagen er vier los gegroepeerde Westerwoldse boerderijen, waarvan de bebouwing op de zandrug lag, die de Westerwoldse Aa (toen Ee genoemd) in een oostwaartse bocht drong. Het gebied tussen de Lutjeloosterweg en de Verschedijk ten noorden van het gehucht waren vroeger gemeenschappelijke markegronden, waarvoor aan de Verschedijk een markehuis stond.

Molen Weddermarke.

Achtkante poldermolen de Weddermarke uit 1898, als grondzeiler. Merkwaardig dat er veel bomen zijn geplant hetgeen niet bevorderlijk is voor de windvang.

Wedderbergen.

De Wedderbergen is een gebied met stuifduinen, ontstaan in de middeleeuwen door ontbossing en overbegrazing. Langs het gebied meandert de Westerwoldse Aa. Al in de 19e eeuw werd het gebied voor recreatieve doeleinden gebruikt. Vanuit Winschoten was het toentertijd per tram naar Wedderveer te bereiken. In de 20e eeuw werd de recreatieve functie verder uitgebreid door de aanleg van een zwembad, een speeltuin, een kampeerterrein, en een paviljoen met terras.

Thans is het een grootschalig recreatieterrein van ongeveer 60 hectare met een bungalowpark, een camping en een recreatieplas in een beboste omgeving. In het recreatiegebied staat ook de poldermolen de Weddermarke. Een onderdeel van het park is het Weddermeer. In de 18e eeuw bestond er een meerstal dat eveneens Weddermeer werd genoemd.

Ten zuidwesten van de Wedderbergen loopt het oude kerkepad naar Wedde. Direct ten zuiden van de recreatieplas van Wedderbergen ligt aan oostzijde van dit vroegere kerkepad de 'Jeudenkolke'; een kolk, die ontstaan is bij een dijkdoorbraak van de dijk rond de Westerwoldse Aa, mogelijk bij de Sint-Maartensvloed van 1686. De naam verwijst naar een volksverhaal over een Joodse inwoner van Wedde die als gevolg van op hol geslagen paarden met koets en al in de kolk reed en daar verdronk. Het Wedder hotel 'Buenos Aires' maakte begin 20e eeuw ansichtkaarten waarop de kolk stond aangeduid als het 'Meer van Genève'

Wedderveer.

Wedderveer ligt tussen Wedde en Blijham aan de westzijde van de Westerwoldse Aa. De naam verwijst naar het veer over de Westerwoldse Aa. Het veerhuis was vroeger een populaire uitspanning, zeker nadat de tramlijn naar Winschoten werd aangelegd. Aan de andere kant van het water liggen de Wedderbergen, van oorsprong een klein natuurgebied bestaande uit stuifduinen die gevormd zijn in de middeleeuwen. Tegenwoordig is het vooral bekend als recreatiegebied, met onder meer een bungalowpark.

Westerwoldse Aa.

De Westerwoldse Aa (ook: Westerwoldsche Aa) is een riviertje (beekje) in Westerwolde. De rivier wordt gevormd uit de riviertjes Mussel Aa en Ruiten Aa die bij Wessinghuizen samen komen. Het riviertje stroomt richting de Dollard. In het gedeelte ten noorden van Bad Nieuweschans vormt het riviertje de rijksgrens tussen Nederland en Duitsland. In de middeleeuwen werd de Westerwoldse Aa na binnenkomst in het landschap Reiderland vermoedelijk de Reider Ee genoemd en liep door tot aan de Punt van Reide in de Eems.

Wedde.

Wedde is verwant met wad met doorwaadbare plaats in de rivier. Het dorp ligt aan de Westerwoldse Aa. Deze is tot het dorp bevaarbaar voor pleziervaart. Beide oevers van de Aa liggen in het Natuurnetwerk Nederland. Hier liggen diverse natuurgebieden. Zo liggen ten noorden van de Hoornderweg de Hoornder meeden. Deze zijn evenals gebieden ten zuiden van deze weg, zoals de Geselberg, in handen van Staatsbosbeheer. Rond het dorp zijn ook nog essen te herkennen.

Kerk Wedde

De romanogotische kerk van Wedde is gebouwd in de eerste helft van de 13e eeuw. In de 15e eeuw is de kerk uitgebreid en verhoogd. Daardoor kreeg de kerk een meer gotisch aanzien. Omdat de kerk geleden had onder oorlogshandelingen in 1666 werden het koor en het schip verlaagd. De ramen van de kerk zijn na de reformatie vergroot. Daarvóór had het gebouw smalle gotische ramen.

De toren van de kerk is pas veel later, in 1860, tegen de kerk aan gebouwd. Deze verving een vrijstaande houten klokkenstoel. De kerk heeft een preekstoel uit de 17e eeuw, een drostenbank uit omstreeks 1700 met het wapen van Groningen[1] en een door Flentrop in 1979 gebouwd koororgel zonder pedaal. Dit orgel is geplaatst op de orgelgalerij en verving het harmonium dat hier sinds 1904 stond. In de kerk liggen diverse borgheren van de Wedderborg begraven, waaronder Haye Addinge (1492). Op de zerk van deze Addinge is de volgende tekst te lezen:

"Int jar uns Heren MCCCC un XC und II des Fridages na Marien Verkundighe starf Haye Addinges, Hooflink van Westerwolde, des sine siele mote resten in de vrede. Amen."

Ook de laatste drost van Westerwolde, Albert Hindrik van Swinderen, ligt in de kerk begraven. In de kerk zijn drie wijdingskruisjes gevonden, die werden aangebracht bij een wijding door een bisschop na een restauratie of verbouwing van de kerk.

Wedderburcht.

De Wedderborg of (tegenwoordig vaker) Wedderburcht, ook wel Addingaborg of Huis te Wedde genoemd, is een borg in het dorp Wedde in de provincie Groningen. De borg was eeuwenlang de zetel van de Heren van Westerwolde of hun vertegenwoordiger. De geschiedenis van de borg is dan ook nauw verweven met de geschiedenis van de streek.

Het geslacht Addinga

De geschiedenis van de borg begint rond 1360. Adde (ook wel Edde genoemd) Addinga had Westerwolde in leen gekregen van de abt van de Abdij van Corvey. Oorspronkelijk kwam Addinga uit het Reiderland, maar was daar volgens de verhalen zijn bezit kwijtgeraakt aan de oprukkende Dollard, ofwel verjaagd na de Sint-Marcellusvloed van 1362. Om zijn positie in Westerwolde te versterken zou hij toen de Wedderborg hebben gebouwd. Adde en zijn opvolgers hebben moeite om hun gezag te vestigen. Westerwolde was een heerlijkheid van Münster en de Abdij van Corvey, maar kon door middel van het Westerwoldse landrecht zelf de meeste zaken regelen. Onenigheid ontstond toen Addinga de rechtspraak wilde verplaatsen naar de Wedderborg, in strijd met het landrecht. Er ontstond een strijd tussen de bevolking en de Addinga's. De Addinga's lieten daarop rond 1460 een muur bouwen rond de borg. De bevolking riep daarop de steun in van de stad Groningen. Met hulp van de stad werd die strijd gewonnen. In 1478 werd de borg met half afgebouwde muur vernietigd. De stad bouwde de Pekelborg aan de Pekel A van waaruit de stad zijn invloed verder probeerde uit te breiden. De Wedderborg werd in 1486 herbouwd door Haye Addinga, na toestemming van de bisschop van Munster te hebben gekregen.

Gelre, Karel V en de Opstand.

In 1530 werd de borg ingenomen door Berend van Hackfort in opdracht van Karel van Gelre. Hackfort werd aangesteld als drost en versterkte de borg daarop in 1532 ingrijpend: Er werd een nieuwe ringmuur aangelegd met vier bastions en er kwam een poortgebouw met cellen voor gevangenen. Voor de bouw werd onder andere de kerktoeren van Vlagtwedde gesloopt. Hackfort slaagde er echter niet in de borg in handen te houden, in 1536 werd de borg ingenomen door Georg Schenk van Toutenburg die namens keizer Karel V de functie van drost ging bekleden. Schenk van Toutenburg zette de bouw voort en liet zijn wapen in metselen in de toren. In 1561 ging de borg over op Jan van Ligne, de graaf van Aremberg en nu dus ook heer van Westerwolde. Hij werkte eveneens verder aan de borg, zij het niet voor lang: Bij het begin van de Tachtigjarige Oorlog in 1568 nam Adolf van Nassau zijn intrek in de borg. Vanuit Wedde trok hij voor de staatsen op naar Heiligerlee, waar

hij de Spaansgezinde Jan van Ligne trof in de Slag bij Heiligerlee. Beiden kwamen om bij de slag. Willem Lodewijk van Nassau-Dillenburg won dan wel de slag voor de staatsen, geld voor een huurleger had hij niet en hij was dus genoodzaakt de Wedderborg te verlaten. De erfgenamen van Ligne benoemden daarop Mathias Ort als nieuwe borgheer. Hij wist echter niet te voorkomen dat de daaropvolgende 25 jaar de borg meerdere malen werd geplunderd door zowel Spaanse als Staatse legers. In 1593 werd de borg definitief ingenomen door Willem Lodewijk van Nassau.

De Stad als Heer van Westerwolde

De nabestaanden van de Ligne (Huis Arenberg) kregen hun eigendom uiteindelijk terug van de Staten Generaal en verkochten deze daarop in 1617 aan koopman Willem van Hove uit Alkmaar, die het huis reeds twee jaar later verkocht aan de stad Groningen, die zo eigenaar werd van de heerlijkheid Westerwolde. De borg werd de zetel van de drost namens de stad. De stad zou heer blijven tot de Franse tijd. In die bijna twee eeuwen werd de borg nog tweemaal veroverd, beide malen (in 1665 en in 1672) door de bisschop van Munster.

Een van de opmerkelijkste drosten in deze periode was Rudolf de Mepsche. Deze was oorspronkelijk grietman te Faan. Zijn positie in Faan was echter onmogelijk geworden na een veelvoud van door hem begonnen processen wegens sodomie. In 1750 werd hij daarom 'weggepromoveerd' naar Wedde, waarvoor drost Petrus Muntinghe (drost van 1745 tot 1749) zijn positie opgaf. De Mepsche stierf echter al vrij kort daarop en verloor al zijn land en eigendommen. Petrus Muntinghe herkreeg daarop in 1755 weer zijn oude functie als drost en bleef dit tot zijn dood in 1777. In die tijd was de borg reeds zwaar vervallen. Midden 18e eeuw werd het laatste bastion gesloopt.

Eeuwenlang werd de borg gebruikt als rechtstoel door het Crimineel Gerechte, waarin de drost van Wedde en de rechters uit Vlagtwedde en Bellingwolde zetelden, daartoe bijgestaan door twee assessoren. Vele veroordeelden werden hier gemarteld en gebrandmerkt en ook werden er de doodsvonnissen uitgesproken. De terdoodveroordeelden werden op de galgenheuvel de Geselberg (lokaal 'Giezelbaarg') net buiten Wedde terechtgesteld. Volgens een verhaal zouden borg en galgenheuvel met elkaar in verband staan of hebben gestaan door middel van een onderaardse gang.

De Franse tijd bracht het einde van de heerlijke rechten. Westerwolde werd een deel van de provincie Groningen. De laatste drost (Albert Hendrik van Swinderen) werd baljuw, maar bleef nog wel belast met de rechtspraak. In 1803 kreeg de baljuw ook de rechtspraak over Wedde en Westerwoldingerland van het Crimineel Gerechte in handen. De laatste baljuw was Willem de Sitter, die tevens werd belast met het innen van de belastingen. In 1818 verliet hij daarop de borg om president van de nieuwe rechtbank te Winschoten te worden. Daarmee verloor de Wedderborg haar functie als rechtstoel.

Rivier Ruiten Aa.

De Ruiten Aa (ook: Ruiten A of Ol Daip) begint bij Ter Apel en stroomt langs Sellingen, Vlagtwedde, Smeerling, Ter Wupping naar Wessinghuizen waar hij samen met de Mussel-Aa de Westerwoldse Aa vormt. Deze mondt bij Nieuwe Statenzijl uit in de Dollard.

De Ruiten Aa wordt voor het eerst in 1327 vermeld als Ruetna. De naam zou verbonden moeten worden met Gronings (Nedersaksisch) roet, ruut, dat 'onkruid' betekent. Anderen denken eerder aan een Protogermaans woord *rûh-itha, dat 'ruigte, struikgewas, onkruid (met name waterplanten als riet en biezen)' zou betekenen.

Oorspronkelijk ontsprong de Ruiten Aa zuidelijker in de buurt van het Bargerveen. De bron werd gevormd door een veenmeer met de naam Zwarte Meer. Dit meer liep leeg na het graven van de verlengde Hoogeveense Vaart. Het dorp Zwartemeer ontstond vervolgens op deze plek. De bovenloop van de beek heette de Runde. Anno 2004 zijn er weer plannen om de Runde te herstellen. Ongeveer op de plek waar de beek de Drents-Groningse grens passeert krijgt ze de naam Ruiten Aa. Aan de andere kant van de rijksgrens ligt Rütenbrock, waarvan de Nederlandse naam Ruitenbroek is en waarnaar de beek is genoemd.

Het dal is erg breed voor deze vrij kleine beek. In de laatste ijstijd stroomde de Eems door Westerwolde. Later heeft deze rivier haar loop verlegd. De Ruiten Aa is het overblijfsel hiervan. De Ruiten Aa stroomt bij de Laundermarke het oude dal van deze rivier in en de rest van haar bedding naar het noorden toe ligt in dit dal. Ten zuiden van Vlagtwedde splitst de Ruiten Aa zich. De oostelijke loop die door Vlagtwedde heen loopt draagt de naam Veelerdiep en de westelijke loop houdt gewoon de naam Ruiten Aa. Tussen Wessinghuizen en Wedde komen beide lopen weer bij elkaar. Het Veelerdiep is een restant van de poging om een kanaal tussen Eems en Westerwoldse Aa te graven van de stad Groningen en het bisdom Munster in de 15e eeuw om de tol bij Emden te ontlopen. De poging strandde uiteindelijk. Op de oude kaarten is naast het Veelerdiep ook nog dit kanaal te herkennen in de vorm van Oude Gracht die van Bourtange naar het Veelerdiep loopt.

Langs de beek zijn veel restanten van het esdorpenlandschap en hoevenlandschap te vinden. Bolle akkercomplexen op hoger gelegen zandruggen afgewisseld met lager gelegen gronden langs de beek, die oorspronkelijk graslanden waren. Van de houtwallen en kleine bossen die het landschap een parkachtig karakter geven is veel tijdens ruilverkavelingen opgeruimd, maar er is ook het een en ander bewaard gebleven. Het beekdal van de Ruiten Aa vormde vele eeuwen ruggengraat van Westerwolde, dat als een wig lag in een groot en vrijwel onbewoond veengebied. Dit veengebied, het Bourtangerveen genoemd, is vrijwel geheel ontgonnen

Zijn betekenis voor de waterafvoer van Westerwolde is door het graven van het Ruiten-Aa-kanaal, het Mussel-Aa-kanaal en B.L. Tijdenskanaal tussen 1911 en 1920 sterk verminderd. Hierbij is ten zuiden van Vlagtwedde de loop van de Ruiten Aa onderbroken en wordt het water van de beek via de Voedingsleiding naar het Ruiten-Aa-kanaal geleid. Tijdens ruilverkavelingen na de Tweede Wereldoorlog is veel geëgaliseerd en is de loop van de Ruiten Aa gekanaliseerd. Dit is onlangs weer teruggedraaid: de beek heeft zijn meanderende loop teruggekregen.

Het landschap rond de Ruiten-Aa maakt deel uit van de ecologische hoofdstructuur van Nederland waardoor veel gronden natuurgebied zijn geworden. Bij het Wollinghuizen (onderdeel van het grotere complex Dal van de Ruiten A van Natuurmonumenten) en bij Sellingen is de beek hermeanderd en is gepoogd het oude reliëf te herstellen. Bij deze reconstructie van de oude loop tussen Weende en Smeerling zijn de ontkoppelde delen van de beek nog niet met elkaar verbonden, maar anno 2005 zijn er plannen om deze verbinding weer te herstellen. De verbinding met voedingskanaal wordt dan gestremd, waarbij er wel de mogelijkheid komt om eventueel overtollig water via dit kanaal af te voeren.

Ten noorden van Smeerling zijn de natuurgebieden in handen van Staatsbosbeheer. Hier liggen ook enige rivierduincomplexen bij een oude loop van de Ruiten Aa.

Ter Wupping.

Ter Wupping is een gehucht dat ligt ten oosten van Onstwedde, ten westen van Veele, ten noorden van Smeerling en ten zuiden van Wessinghuizen. Aan de oostkant van het gehucht loopt de Ruiten Aa en aan de westkant het Oosterholtsdiep. De zuidgrens van het gehucht wordt gevormd door het Mussel-Aa-kanaal.

Het gehucht omvat een aantal boerderijen en een enkel huis. De herkomst van de naam Ter Wupping is onduidelijk. Soms wordt vermeld, zoals in de folder van Staatsbosbeheer over de rondwandeling in dit gebied, dat het afkomstig zou zijn van het woord wip, dat kraan betekent. Schepen zouden hier geladen en gelost worden. Maar vermoedelijk was de Ruiten Aa voor scheepvaart ongeschikt omdat hij te ondiep en te smal zou zijn en in de zomer ook nog eens vrijwel droog viel. Bovendien lag er een elzenbroekbos omheen. En als de Ruiten A ongeschikt was, dan geldt dat in nog sterkere mate voor het Oosterholts diepje.

Het bezit van Staatsbosbeheer aldaar draagt ook de naam Ter Wupping. Het is een oud hoeven – en beekdallandschap. Belangrijke onderdelen ervan zijn oude rivierduinen: de Ruige berg en de Kieberg. Rond deze rivierduinen liggen een aantal bosjes. Verder behoren ook een aantal akkers tot het terrein. Deze hebben een bolle vorm door eeuwenlang bemesting met schapenmest vermengd met heideplaggen. Ze worden ecologisch beheerd vanwege de akkeronkruiden. Ook graslanden maken deel uit van dit het bezit van Staatsbosbeheer. Rond het oude loopje, een voormalige loop van de Ruiten-Aa ten noorden van de Ruige Berg ligt een nat grasland met veel dotterbloemen en pinksterbloemen. Op een de rivierduinen ligt een heischraal grasland. Staatsbosbeheer heeft in dit gebied een wandeling van 5 kilometer met rode paaltjes uitgezet.

Smeerling.

Smeerling is een plaats aan de Ruiten Aa. Smeerling bestaat uit acht verspreide Westerwoldse boerderijen die samen een beschermd dorpsgezicht vormen.

Smeerling is een essenzwermdorp, het is ontstaan uit een ander dorp, namelijk Onstwedde omdat de essen van dat dorp niet voldoende voedsel meer opleverden.

Een verhoging van het terrein aan de westzijde van Smeerling, pal aan de zuidzijde van de N365, wordt de Galberg of op zijn Gronings Galbaarg genoemd. Hier heeft in de middeleeuwen een galg gestaan, waaraan veroordeelden worden opgehangen. Deze galg lag vlak bij een belangrijke doorgaande weg om voorbijgangers eraan te herinneren de rechte weg niet verlaten. In deze zelfde verhoging zijn restanten van een urnenveld gevonden. Anno 2004 is deze heuvel een extensieve akker in eigendom van Natuurmonumenten.

Ten zuiden van Smeerling is in het dal van de Ruiten-Aa een oude koevoorde met een aangelegde bedding van veldkeien aangetroffen.

De jachtrechten van Smeerling worden nog steeds verhuurd door de boerrichters, een organisatie die stamt uit de tijd dat de marken nog functioneerden.

Smeerling is een beschermd dorpsgezicht. Er staan een aantal Westerwoldse boerderijen uit de zeventiende en achttiende eeuw. Een van de boerderijen is de werkschuur van Natuurmonumenten. Naast het dorp ligt het Metbroekbos en het Eemboersveld, onderdelen van het natuurgebied Dal van de Ruiten A van de vereniging.

In een van de boerderijen is een horecavoorziening gevestigd, die dient als uitvalbasis voor de educatieve activiteiten van Natuurmonumenten. In 2012 kreeg dit pand de Teenstraprijs van de Boerderijenstichting Groningen voor de wijze waarop een nieuwe functie is ingepast in een gebouw waarbij het oorspronkelijke karakter bewaard is gebleven